

KAZINCZY GÁBOR LEVELE A MISKOLCZI EV. REF.
EGYHÁZ PRESBITERIUMÁHOZ.¹

Nagytekintetű Egyházi-Tanács,
Tisztelt társaim.

Azon megtiszteltetés, mely engem a Nagy Tek. Egyházi Tanács tagjai közé méltatott, becsesb előttem, hogysen reá kifejezéseket keresek.

Az a tér, honnan azt vevém, az egyetlen, hol a kitüntetés — mert bizalom jele — emelőleg, kötelezőleg hat reám.

Oly idők küszöbén állunk, midőn az Irás szava újra harsogni fog. »Tudom a te dolgaidat, tudniillik, hogy te sem hideg nem vagy, sem hév, vajha hideg volnál, vagy hév! Annak okáért mivelhogy lágymeleg vagy, kivetlek tégedet az én szájamból.»

Vészek idején kézfogás az csupán, mely a fenyegetett hajót, és *azzal együtt* utasait megmentheti.

Minden pont, bármí parányi magában, hol egy-egy hű szív és törhetlen akarat áll őrt, megannyi részlete azon bástyának, mely az egészet körülszövi védőleg még a pokol kapui ellenében is.

Tisztelettel lépek a Nagy Tek. Egyházi Tanács díszes soraiba, s jó akaratomat és tehetségeimct rendelkezése alá adom.

Fél év óta gyötretve betegeskedésem által, csakis most nyujthatom be hálás köszönetemet, azon óhajtással: bár nyílnék alkalom, a cselekvés terén bebizonnyítanom, hogy egy érzés, mely lelkemet hálával tölti el, teljesen méltányolja azon bizalmat, mely irányomban oly nemesen, oly meglepőleg nyilatkozott.

Igaz hazafiúi tisztelettel a Nagy Tekintetű Egyházi Tanács alázatos szolgálója

Bánfalva, november 17. 1860.

Kazinczy Gábor

az »egykori« Borsod vármegye táblabírája.

Közli: DR. TUDÓS ISTVÁN.

EGYLEVELES NYOMTATVÁNYOK.

Zoványi Jenő az »Irodalomtörténeti Közlemények« 1895-ik évi folyamában kilencz darab egyleveles nyomtatványt közöl, melyek a kolozsvári belfarkas-utczai ref. templomban vannak felragasztva a szószerk melletti padok hátára; ezek az egyleveles nyomtatványok tudós tanárok, lelkészek életrajzát tartalmazzák, mert »a jóknak jó emlékezetek meg érdemli, hogy még a késő maradékoknak is szíveikben felélesztetvén, a

¹ A miskolczi ev. ref. egyház levéltárából.

virtusnak utára vezérlő égő fáklya gyanánt szolgáljon«. Zoványi csak az életrajzokat közli, azt tartván, hogy a versekben nincs életrajzi adat; a latin nyelvűekben nincs is, azokban a versek többnyire a biblia egyes részeiben levő gondolatok körülírása és kibővítése, vagy egy-egy bibliai alakkal való hasonlítás, a mit a Porcsalmiról szóló úgynevezett charta is bizonyít, melyet újabban fedezett fel nagytiszt. Herepey Gergely lelkész úr, de azért érdemes lett volna a verseket is közölni, mint irodalmi emléket; a magyar nyelvű nyomtatványon levő versekben már lehet találni bizonyos jellemrajzfélét, midőn a hívekhez való viszonyt és a családi életét tünteti fel. Ez a magyar nyelvű nyomtatvány nagybacsoni Incze Mihályról szól; nagyon bő életrajzot és dicsőítő verseket tartalmaz, melyeket a kolozsvári reformatus kollegium »hozzája való szeretetének és tiszteletének állandó jeléül ezen emlékezetes oszlopúl kívánt emelni«.

A mi a nyomtatás évét és helyét illeti, a következőket jegyezhetem meg: mindenik nyomtatvány végén megvan a nyomdász neve, a nyomtatás helye, mely mindeniknél Kolozsvár, és éve, mely a halálozás évével mindeniken összeesik, kivéve a Szathmár-Németi Sámuelét, melyet 1718-ban nyomtattak, ő maga pedig 1717 december 17-én halt meg; ez azt mutatja, hogy a chartákat nem nyomtatták rögtön, mint ma a gyászjelentéseket, hanem később.

Nem tartom érdektelennek, hogy mintegy pótlásul ideiktassam a nyomdász nevét, a nyomtatás helyét és évét, a mint azokon a chartakon előfordul, melyeket Zoványi közölt:

1. Samuel Szathmar-Nemeti etc. Claudiopoli Impressus. Samuel Pap Telegdi. Anno 1718.

2. Michael T. Csepregi etc. Claudiopoli Impressus. Samuel Pap Telegdi. Anno 1704.

3. Michael Szathmar-Nemeti etc. Michael Nemeti Anno 1689.

4. Stephanus Pataki etc. Claudiopoli Impressus. Michael Szentyel-Veresegyházi. Anno 1693.

5. Georgius Batai etc. Ex officina Nicolai Kis de M. Tothfalu. Anno 1698.

6. Nicolaus Kis M. Tothfalusi etc. Claudiopoli excusum. Anno 1702.

7. Michael Szathmar-Nemeti etc. Claudiopoli Impressus. Samuel Pap Telegdi.

8. Peter Kovasznai etc. Claudiopoli. Michael Szentyel-Veresegyházi. Anno 1673.

9. Stephanus Tolnai-nál a nyomtatvány vége le van szakadva s így itt nincs meg az évszám s a nyomdász neve.

Azért is érdemesnek tartottam ezeket közölni, mert megtudjuk a XVII—XVIII. évszázból néhány kolozsvári nyomdász nevét, kik között ott találjuk a világhírű M. Tothfalusi Kis Miklóst is; az ő nyomdájából került ki a Batai György chartája.

I.

Lessus funebris
Super obitu

Admodum Reverendi ac Clarissimi Viri,

D. Andreae Porcshalmi

Theologi Docti & in Reformata Ecclesia Claudiopolitana verbi Dei
Ministri fidelissimi, Dioceseosq; Kolos & Kalotaszeg Senioris vigilantissimi,
Qui

Postquam in Porcshalma, anno 1617, Parente ejusdem Ecclesiae Porcshalmiensis fidelissimo, Reverendo Domino Sebastiano Porcshalmi, nasceretur tanti Parentis fideli cura, ut in liberalibus artibus initiaretur, Csengerinum deducitur: mox spes ad altiora concipiens, Szathmarinum transvolat; ubi litteris ex asse imbutus, melioris ingenii majores conatus suscepta Albam Juliam peregrinatione, sub auspiciis ad modum reverendorum, Celeberrimorum, ac Clarissimorum Virorum; Clarissimi Domini Philippi Ludovici Piscatoris, Clarissimi Johannis Henrici Alstedii et Clarissimi Johannis Henrici Bisterfeldii ad maturitatem deducere laborat. Theologicis enim et Philosophicis studiis excultus ad officium Rectoratus Hathszeginum ad certum tempus evocatur. Ubi cum dexteritatem suam foelici multorum experientia approbat. Albam rediit. Hinc Claudiopolim ad officium Lectoris in Scholam Reformatam transfertur: in qua dum praeter propter annos 26. transigerit, et voto omnium responderet, mox ad munus Pastorale in eadem Ecclesia vocatur et assumitur: in quo dum 14 annos fideliter desudaret et officio Senioris 8 annis fungeretur, tandem exquisita Cardialgia diu multumque vexatus dierum satur, aetatis suae 64, vitam hanc caducam, cum aeterna, commutavit, animam Christo Salvatori suo, corpus vero terrae, sub spe beatae resurrectionis, humandum, commendans, die 19. Maji, inter horam sextam et septimam matutinam, anno Millesimo Sexcentesimo Octogesimo primo.

Quem Collegae et Collegium Orthodoxum Claudiopolitanum ita effuderunt.

Phil. I., vers. 22, 23.

UNdiq; perplexus bone Praeca mente jacebas;

Esse et dissolvi velle tuum fuerat.

Vivendo in carne ipsa perdurare volebas,

Non ut perplaceat vita caduca tibi;

Sed Plebem ut Christi lactares lacte p(er)enni

Hic scopus ipse tuus serve fidelis erat:

At Christus cum semper erat; nunc est, erit idem

Cum Christo esse tibi svave bonumq; mori.

Jam voti compos cum Salvatore triumphas
Et resonat laudes spiritus ipse tuus.

Stephanus Tolnai, Coll. Reform. alter Professor.

Ex Math. 25., vers. 21.

Hic quibus eloqui paucis concredita dona
Sunt, tamen illa pie, corde subire student.
Illis aethereo Deus omnis in orbe Polorum
Magna manet merces, cum bonitate sua,
Hos etiam dicit servos pietate fideles
Pro minimis rebus, magna daturus erit.
Sic Vir, Eloquio fulgens, tranando Phaselum
Accipias vitae, praemia larga tuae.
Ingredere ergo tuum regnum tibi Patre paratum.
Summe salutiferi gaudia parta poli.

Michäel N. Sárpataki Min. Eccl. Orth. Claud.

Planctus Elisei super abitu Eliae.
Thesbites aetherias sedes dum scandit Elias,
Et rapitur curru flammeo ad astra Poli;
T(um) Eliseba gemens Patrem clamavit Eliam:
Isräelis currus, mi Pater, atque equites!
Dum moritur Praeco Porcsalmides alter Elias,
Inter mortales integritate Moses.
Collegae fundunt planctus lachrymasque gementes
Isräelis currus, mi Pater, atque equites!
Tu quoque Claudiaca Orthodoxa Ecclesia Christi,
Mansvetum plangas, corde gemendo Patrem.

Ita, Michäel Szat. Németi Collegam Patris instar amantissimum plangebatur.

Vade mei cordis dilecta corona superne,
Qui decus ut fueras, sic honor omnis eras,
Te Christus viridi pascit de gramine Coeli,
Illic te roret Spiritus almus ope.

Martinus Miskolczi Minist: Eccl. Hunyad et Gener defuncti trist. apposuit.

Servus eram Christi multos iterando labores
Servus eram Christi, Biblia sacra legens,
Ergo DEi Servum vox haec delata sonabat
Accipe Serve bone & praemia mille tui.

Michael Szigeti Col. Al.

Induat atratos Ecclesia tota capillos
Verba serat tristi reboans per longa boatu,
Quod custos ovium cecidit lactando fidelis

Lacte perennanti pro quo nunc fundito fletu.
 Claudia prae nimio luctu facieque palestra.
 Et cupias grate, ut recubent pia membra sepulchro,
 Donec ab aethereo Domino sustollitur inde.

Johannes Diósi Coll. Alum.

Non ferit ullus eos horror, quos sanguine Christus
 Sparsit cui meriti jus, preciumque datur
 In cineres si corpus eat, tum nonne resurget?
 Reddere nonne potest? tunc mare fluctivagum?
 Profert terra, nemus, fera, sic genus omne volucrum.
 Iudicis imperio, nec retinere valent.
 Debile tum firmum, varium immortale resurget,
 Et similis Christo, corpore justus erit.

Rom. 8. Phil. 3. I. Cor. 15. Job. 19. Apoc. 20. Ezech. 36. Esai 26.
 Johannes Dioszegi, Coll. Alumnus.

Hei mihi tam longum monstrosa cacumina terrae
 Cernenti, & ravidí terga superna soli!
 Hei mihi, quem | iactant ir|atae littoris undae!
 Hei mihi d. e iuctor ego?
 Quid modo :jam Coelíca restat
 Spiritus ut Christi, certet amore tui.
 Ergo post luctam littus post terga relinquam
 Et sequar auriferum mente videre polum.
 Non ubi me feriant fellitis compita sannis
 Nec lacerant pectus, turpia dicta meum.

Petrus P. Zoványi, Coll. Alumnus.

Lucae 2. v. 29.

Post fragiles vitae cursus & mille dolores
 Redde poli gratas Christe Redemptor opes.
 Post mea, sudores, molimina, Christe salubres
 Redde polo svaves, foedera, sacra dies.
 Et me nunc servum dimittas pace precantem
 Nam mea gustarunt vota salutis opus.
 Ut mihi jam vestem rutilante cruore sacram
 Reddito, deposita carne, polique thronum.

Johannes Rozgoni, Colleg. Alumnus.

Lægifer e vivis Moses migrando fidelis
 Tristitiam, quantam populo moerore gravato
 Congessit, multos & movit morte dolores
 Ambiguas errare vias Ductore carendo

Pergit pungendo populus praecordia planctu,
 Pacifer e vivis Porcsalmides ecce meando
 Tristitiam (quantam) populo congeffit amaram
 Cum Pater ipse (Bo)nus, Gratus, Sincerus, Honestus
 En rapitur! Vita, Factis, Sermone, Labores
 Ut gens Izraëlis Mojsen deflevit amare,
 Claudiacus populus Christi de nomine dictus
 Non aliter plangat Patrem memorando fidelem.

Michaël Ardai, Coll. Alum.

Si mea lingua vales lugubres pange camaenas
 Et multas oculi fundite jam lacrymas
 E vivis raptum permoesta morte Prophetam
 Plangent, quem rapuit, parca cruenta nece
 Dico, sincere Praeconis membra quiescant
 Caerulei accipiant, sacra Crabaea Poli.

Valentinus Léczfalvi, Coll. Civis.

Tunde tuum pectus strictis Ecclesia palmis
 Quod tibi tam subito, moesta queraela venit
 Magna queraela venit rapitur cum firma columna
 E medio vestri, qui pia verba dedit.

Sigismundus Erceei, Coll. Civis,

Moesta dies nobis quam luger sacra corona
 Venit, nam viridis laurea adempta jacet.
 Moestifero vultu studiorum nobile lumen
 Cumbit, quo nunquam tristius usque cluet.
 Sed quia Fata jubent ne quis mandata recuset,
 Exclamet mecum, molliter ossa cubent.

Balthazár Besenyei, Coll. Civis.

Jus mihi Coelorum contingat sorte beata
 Sangvine nam Domini Christi sum svave redemptus,
 Justitiam gratam porrexit pace salutis
 Omnia quaeque mihi poterant adferre peri(c)la
 Abstulit, immensa vitam virtute coronans,
 Gaudia grata mihi stravit dulcemque quietem,
 Moerois agit sed semper grata voluptas,
 (T)alia jura suo Christus dat rite fideli.

Michaël Szathmári. Coll. Civis.

Claudiopoli, Impressus apud Michaëlem Szentyel Veresegyházi.

II.

Az Úr házának építésében egyenes hívességgel, fáradhatatlan szorgalmatossággal és ritka buzgósággal forgolódott

Férjfunak
néhai tiszteletes tudós
N.-Batizoni
Intze Mihály
uramnak

a kolozsvári reformata népes és virágzó eklésia első papjának s belső curatorának és a kolosi s kalotaszegi eklésiai kerület nagy érdemű esperestjének
kedves emlékezete.

A melyet midőn a feledékenységnek homályából kiragadni, és az Isten Házának szolgálatjára szentelt s abban soha is el nem tsüggendő munkássággal fogyasztott életének tsak ezen igen keskeny határok közzé szorított fővebb viszontagságait a következő időkre által-bocsátani szoros Kötelességünknek esmérjük, nem kívánjuk az ő kitettző s másoktól költsönözött toldalékok nélkül épen nem szükölködő érdemeit a magok jeles Virtussaikról esmeretes Eleinek fényekkel pótolni avagy ékesíteni. Mindazáltal a Jóknak jó emlékezetek megérdemli, hogy még a késő Maradékknak is szivekben feleléstetvén, a Virtusnak utára vezérlő égő fáklya gyanánt szolgáljon. Ezen drága emlékezetű Férjfunak, a mi mostani szomorúságunk tzéljának édes Atytya, tudniillik N. Tiszt. Batizoni Intze Máté Uram, Hazánk jó Fiától, N.-Batizoni Intze István Uramtól, mint édes Attyától és Pap Judith Asszonytól vévén a maga eredetét N.-Batizonban a közelebb lefoly Seculumnak 79-dik Esztendejében, minékutánna mind itten az Hazában, mind pedig a külső Országi Akadémiákon igen nagy előmenetellel folytatott tanulása által magát Hazájának szolgálatjára elkészítette volna, ezen végéhez terhes lépésekkel közelgető Seculumnak 8-dik Esztendejében, mint az Isten Beszédének Sáfára, Máramarosban a Szigeti Réf. Eklésiában béállittatván, innen öt esztendő elfolyások után, a Kolozvári Nemes Ref. Collegiumban elsőben is a Philosophiában és Philológiában, annak utánna pedig a Theologiában Professori Hivatalra által tétettetett. Végre pedig 1720-ban viszont a Papi Hivatalra visszalépett és mint a Kolozvári Ref. Eklésia Első Papja s Belső Curatora, magának ezen gyülekezetben még 22. Esztendők elfolyások alatt nevezetes érdemeket szerzett. A kinek kedves Házas Társától Néhai Tiszt. Bogdányi Sajgó Erzsébeth Asszonytól, Sámuel, Anna, Erzsébeth, Susánna, István és Mihály hat igen jeles Magzatok születettvén az három elsőbbek még gyenge idejekben az örökkévalóságra által-költöztenek, Susánna ama Nagy Férjfunak Néhai Tiszt. Tudós Verestói György Uramnak, a Kolozvári Ref. Collegium nagyhirú és érdemű Professorának és végre az Erdélyi Ref. Eklésiák és Oskolák Superintendenseknek élete Párja lett. István pedig a M.-Vásárhelyi Collegiumban különös kedvességgel és nagy haszonnal a Philosophiában és Mathesisben Professori Hivatalt viselt.

Az utolsó, kinek töllünk lett végső elválásán mostan kesergünk, N. Tiszt. Tudós Batzoni Intze Mihály Uram az 1723-ik Esztendőben Sz.-Mihály Havának 12. Napján lépvén bé e földi életnek theátrumára, mihelyt elméjének nemes tehetségei, melyeket a természettől nyert vala ki-nyilatkozni kezdettenek, a szelid Musákkal való barátkozásban találta a maga legkedvesebb gyönyörűségét és a Kolosvári Ref. Collegiumban az Oskolai Tudományoknak alsóbb graditsain az Hazánkat azon időtájban elborító Pestis miatt következtet terhes akadályok között is ditséretes előmenetellel általmenvén, 1740-ben a Togatus Ifjak Seregében állitattott. A kik között N. Tiszt. Csepregi Ferentz, Verestói György és Huszti György a Tudós Világban különös tiszteletet és halhatatlan hirt és nevet érdemlett Professorok Kormányzások alatt, elméjét a maga tzéljára tartozó dolgoknak esmeretével jelesen felkészítvén a Tudományok bővebb Kutfejeire vágyakozó kivántsíságnak betöltése végett 1745-ben Pünköst Havában a Lejdai nagyhirű Akadémia felé vévé utját, az holott is amaz halhatatlan emlékezetű és ritka tudományú nagy Férjfiak u. m. Schultens Albert, Muschenbroeck, Hemsterhuis, Alberti és Albinus tanításaitak vévén sinormértékül, minekutánna a Tudományok körül fáradhatatlan szorgalmatossággal és kitetsző haszonnal négy Esztendők alatt forgolodott volna, onnan visszajövő utjában a tudós világgal még bővebben is kívánván esmérkedni az Odera mellett levő Frankfurtumi Akadémiában megállapodék és ottan is a híres Jablonskit egy Esztendeig hallgatván 1750-ben Mindszent-Havában kedves Hazájában szerentsésen megérkezék. Itten eddig gyűjtött szép Tudományának csakhamar illendő theathrumára is talált, mivel a midőn mind a Sámsondi, mind pedig a K. Szentkirályi Eklésiákban megérkezése után kevés idővel Hivatal adatattnék, a Kolosvári Ref. Eklésiának áldott Emlékezetében még ma is élő és virágzó akkori első Papja s Belső Curatora N. Tiszt. Tudós Szathmári Pap Sigmond Uram jeles talentumait kiesmervén az Eklésia meg-egyezéséből Sz.-György Havának kezétén 1751-ben felvévé Káplányának. A mely Hivatalát szintén tiz Esztendők alatt folytatván az említett nagy Férjfinak halála után 1760-ban Actualis Papságra lépett; azután 1776-ban a Kolosi és Kalotaszegi Eklésiai Kerületben Esperestségre s emellett a Kolosvári Ref. Eklésiában az első Papi Hivatallal együtt Belső Curatorságra lépvén mindezeknek viselésekben valamig ereje engedte, tisztá, egyenes, jó Lelki-esmérettel forgolodik vala. Ezen rendes foglalatosságainak teljesítéseken való buzgóságával egybenkötetett különös gyönyörűségét nem kevésbé emelte és élesztette az, a melyet ő neki az ő kívánása szerént való Házassági tsendes élete okozott vala és a midőn 1752-ben Szent-György Havának 25-ik napján a Szűzek Seregének abban az időben egy kivált ékessége és oh! fájdalom, most már Néhai T. Pataki Sára Asszony N. Tek. Pataki Sámuel Uramnak, Hazánk nagyhirű és igen betses emlékezetű Esculapiusának s a Kolosvári Ref. Eklésia akkori egyik Belső Curatorának és Tek. Dálnoki Mária Asszonynak szerelmes Leányok véle Házassági Szövetéségre lépett, abban az órában földi élete Boldogságának egy legnevezetesebb fundamentomát megvetette. A mely Házassági életének több kívánatos Gyümöltsei között nyert vala

ő az Urtól öt kedves Magzatokat. A kik közül az elsőbbség Sára és Susánna e földnek lakossai tsak kevés ideig lehetének. Az harmadik ismét Sára, Tiszt. Tudós Méhes György Urannak a Kolosvári Ref. Collegium Philosophiát és Mathesist tanító L. Professorának igaz egyenes szívet viselő Házas Társa és ezáltal Susánna, Sára, Sámuel és Mária négy jeles Magzatoknak édes Annyokká lett. A negyedik Mihály az Orvosi Tudományok bölts Doctora, Élete kedves Párjától T. Szathmári Pap Kristina Asszonytól Tiszt. Tudós Szathmári Pap Mihály Urannak a Kolosvári Ref. Collegium Theologiát tanító nagy érdemű Professorának s az Hazai Tudós Társaság Tagjának és Néhai Tiszt. Rétyi Debora Asszonynak igen kedves leányoktól született Sára, Mihály és Sigmond szépen nevedő tsemétékkel áldatott meg. Az ötödik Sámuel, édes Atytyának elgyengült állapotjában hat Esztendőktől fogva szorgalmatos és nyomdokait követő segítő Káplánnya hiv Társával T. N.-Váradí Baranyai Ágnes Asszonynyal együtt még egy kisded Sámuelekben találják örömeiket. Ezen különösen szeretett Gyermekeiben, nem különben, mint Házasági életében az Urnak Áldásait bőv mértékben kostolta volt, de másfelől a Keresztviselésben is testének egészségét ostromlott nyavalyák miatt nem kevés része vala, a midőn már szintén 22. Esztendőktől fogva a Köszvénynek kinos fájdalmi Esztendőnként, sőt későbbre tsoportosabban is megújulván, erejét hova-tovább fogyasztották, a mig végre ezelőtt mintegy öt Holnapokkal ágyban esvén, annak fenekére majd megmozdulhatatlanul szegeztetett, a mely sullyos kinyai között Istenéhez nyújtott sűrű fohászzkodásai s nem régiben elszalasztott kedves Társa utáni vágyakozó sohajtásai után ellankadva, ezen folyó Esztendőben Böjt-elő Havának 24-ik Napján estvéli tizedfél óra tájban igen tsendes pihegés-sel e földön való mulatásának 72-ik, Papi Hivatalának 44-ik és Házasági életének 43-ik Esztendejében elaluván, szivből óhajtott örökös nyugodalmára által költözött. Így lőn vége azon Férjfiu földi Pályájának, a kibén az Isten Házához való buzgóság sebes lánggal égvén, másoknak a valóságos Boldogság egyenes uttyára való vezérlésekben s felszerentésekben, szívreható tanításaival, buzgó könyörgéseivel, szeretettel-teljes intéseivel s megkeseredett sziveknek felemelésekkel s mindenek előtt fénylő ártatlan életével, mint hiv Lelki Pásztor az Úr Házának építésében fáradhatatlanul munkás vala. A ki a maga Házában egy igaz hivséget viselő Házas Társának és egy böltsen szerető édes Atyának volt eleven példája. A ki az igaz Atyafiságot, a kétszinüségtől távoljáró és állandó hivséggel egybenkötöttet barátságot és az egyenes indulatból származott ember-szeretetet, mint kiváltképen való, drága kincseit szivében hordozván, a maga legszentebb s kedvesebb kötelességei közé számlálta és úgy is gyakorlotta. Illy kedves és elfelejthetetlen emlékezetű Tanítójuknak elmulásán sok Lelkek bánatba borulva keseregnek, a kik a tőle gyakor ízben kedvetlenségekben vigasztalást, kétségeskedéseik között oktatást és sérelmekben enyhítést vettek vala. Hozzája való szeretetének és tisztetének állandó jeléül ezen Emlékezetes Oszloput kívánta emelni.

A Kolosvári Reformatum Collegium.

A' hiv Pásztor butsuzik a' Nyájtól.

Az Úr veled! Isten választott Serege,
 Én mégyek; nyitva van az Egeknek Ege.
 Oda indultam meg, 's immár oda mégyek,
 Hogy ott is az Úrnak áldozatot tégyek.
 Itt-hagyom e' roszban fetrengő Világot,
 Meg untam itt a sok epesztő hivságot.
 Elhagyom ezeknek haszontalanságát,
 Elnyervén helyette az ISTEN Országát
 Az hól nintsen Inség, nints semmi fájdalom,
 Nints munka, fáradság, kín és aggodalom.
 Nintsen itten helye a' szidalmazásnak,
 Híre sem hallatik a' rágalmazásnak.
 Itten az irigység mérgében nem eped,
 A más boldogságán szive meg nem reped.
 Itt mérget nem forral senki is magában,
 Hogy másra önthesse azt boszszuságában.
 Itt nem talál helyet a' döllyfős kevélység,
 Sem az háborgásra kész békéltelenség.
 Itten az igazat senki sem tagadja,
 Hogy azzal vagyonyját másnak elragadja.
 Mert itten lakozik szeretet, békesség,
 Itt van az Igasság és örök idvesség.
 Az ide vezető jó útra tudjátok
 Mint vezéreltelek, gyakran hallottátok.
 Tudjátok, hogy a míg közöttetek voltam,
 Nem másét, hanem az Úr Beszédét szóltam,
 Tudjátok az Hitet, miként tanítottam
 És a Szetetet, mint prédikállottam.
 Mutattam tinéktek az egyenes utat,
 Mely az Idvességre vezérel és mütat.
 (Kerülő) útakon nem vezéreltelek,
 Hanem szép egyenes ösvényen vittelek.
 (Éltető) vizeknek forrásai mellett
 Hordoztalak, mint jó Pásztoroknak kellett.
 Hiven legeltelek szép kies mezőkön,
 Nem mérges füveket termő vad erdőkön.
 Ugy tanítottalak, s úgy serkentgettelek,
 És idvességesen arra intettelek:
 Szeressed az ISTEN-t s Felebarátodat,
 Kövesd Idvezítő Szelid JÉSZUS-odat.
 Tartsd meg Ennek minden parantsolatait,
 Járd hiven elődbe iratott útait.
 Ama Boldogságra tsak ez az igaz út,
 Valaki ezen jár, az Idvességre jut.
 A ki ez egyenes utról másfelé tér,

A soha is igaz boldogságra nem ér.
 Légyen lábaidnak világos ösvénye
 Az ő Szent Beszéde és dicső Törvénye,
 Tudd meg! E világító fáklya gyanánt léssen,
 Hogy ez úton bátran járhattz és merészen,
 Bizzál! ettől soha el nem tévelyedel,
 Ha vakmerőképen el nem kevélyedel.
 S e miatt valami veszedelmes útra
 Ki nem térsz, akadván ott ártalmas kútra.
 Ne bizakodj semmit tulajdon erődbe,
 Az uton járj, melyet az Úr tett elődbe.
 Támaszkodj egyedül ennek Kegyelméhez,
 Tsak ennek ragaszkodj erős védelméhez.
 Tisztelj az Igét tisztán hirdetőket,
 Kövesd hiven e' jó úton Vezetőket.
 Mert a ki az ISTEN-t igazán szereti,
 Annak Követeit soha meg nem veti.
 Az Úr utaiban ezek vezérelnek,
 Nem másra, hanem tsak Jóra ingerelnek,
 Nem egyebet, hanem Virtust prédikálnak,
 Akkor is jót tesznek, a midőn dorgálnak.
 Ezt mondják szüntelen: Tégy jót s igasságot,
 Kerülj minden gonoszt, minden hamisságot,
 Ne kívánnjad kárát Felebarátodnak,
 Légy szeretetére méltó, Szomszédodnak.
 Tégy jót minden napon, valamit tsak tehettz,
 Kerülj minden gonoszt, valamit kerülhettz.
 A nyomorultakkal tégy irgalmasságot,
 Ne forralj szivedben semmi álnokságot.
 Köss az igaz Hithez jó tselekedetet,
 Szent, ártatlan, józan és jámbor életet.
 Soknak, a mit lophat, mind jó ízű falatt,
 És tsalárd Sziv van a külső széntség alatt.
 Te pedig Szivedben légy tiszta s ártatlan,
 Minden Jóra serény és fáradhatatlan.
 Így lésszsz áldott minden cselekedetedben,
 Künn, benn, járásodban, minden lépésedben.
 Így dolgoz akkor is, hidd el, fordul jóra,
 A mikor rád tsendül az utolsó óra.
 Juttz változás nélkül való boldogságra,
 Mennyei Karokra való Társaságra.
 Ott vigan ditséred az Felséges ISTEN-t,
 Azt a ki teremtett és megtarthat mindent.

Ezen Hivségés Lelki Pásztorinak szintén 31.
 esztendőktől fogva kedves Collegájának
 emlékezetére írta Bodaki József coll. professora.

Nagy ISTEN! Hát ismét bánat ér bennünket
 Ujjabb szomorúság bádgyasztja szívünket,
 Megsebhetett szívünk bé sem gyógyulhatott,
 Imé más keserves sebbel ujjíttatott.
 Nem elég-e kedves Anyánknak halála?
 Mely hirtelen ismét nagy bánat talála.
 Még ma esztendeje kedves Szüléinket
 Öleltük, és immár el-hagytak bennünket.
 Kedves öreg Atyánk, kit szívből szerettünk,
 A ki örömünkre vala még mellettünk.
 Kinek is irántunk való gondosságát
 Meg nem hálálhattuk szorgalmatosságát.
 A ki az Atyai Név mellett barátunk
 Vala, megholt, senkit mellettünk nem látunk.
 Ilyen a Világnak álhatatlansága,
 Sikamló jég háton, épült boldogsága!
 Nincs szépség, gazdagság, erő vagy hatalom;
 Véget vet mindennek egy gyászos Sír-halom.
 Elválnak általa két egyező szívek
 Egymástól, kik voltak tökéletes hívek.
 Kedves édes Atyánk, te is elmegy tőlünk,
 Jobb életre vágyol, távozol mellőlünk.
 Jó lélekkel s híven szolgáltad Uradat,
 Siettz, hogy elvégyed Mennybe jutalmadat.
 Az Urnak beszédét példás buzgósággal
 Hirdetted, különös szorgalmatossággal.
 Mindenekhez voltál tiszta szivességgel,
 Nagyhoz és kitsinyhez egyenes hűséggel.
 Az Ur beszédjéből vigasztalást szóltál,
 A mikor bánatos szívek között voltál.
 És mint Szent Beszédje hűséges Sáfára,
 Voltál Juhaidnak boldogítására.
 Hűséges Társ valál, míg ISTEN éltette
 Kedves édes Anyánk s tőlünk el nem vette.
 Mihozzánk is voltál szíves barátsággal
 És példás Atyai szorgalmatossággal.
 Szelid ártatlanság volt minden beszéded,
 Szájaddal mindenkor megegyezett szíved.
 Ezért a mélységes bánatoknak árja,
 Keserves szívünket egészen el járja.
 A midőn szemléljük, hogy elhagysz bennünket
 Nem lehet leírni keserűségünket.
 De mit tégyünk, mert ez az Ur akarattya,
 A ki e világot böltsen igazgattya.
 Sok szenvedésidet már megelégtette,
 Hosszas fájdalomodat egészen elvette.
 És a mit ő tölle szívszakadva kértél,

Megnyerted; mert örök nyugodalmat értél.
 Tsak fél esztendeje, hívséges Társadat
 Elvesztvén, szemléltük könyvhullatásidat.
 Már most együtt vagytok ama boldogságban,
 Örvendvén az örök hallhatatlanságban.
 Nyugodjatok, míg nem az utolsó óra,
 Felserkent s béviszen ama boldog jóra.
 Én pedig Nevetek örökké tisztelem,
 Jótéteményteket szíveemen viselem.
 Mindaddig, míg egyszer nékem is halálom
 Eljövén, helyemet veletek találom.

Néhaj édes Attya halálát így keserגי
 Intze Mihály orvosdoktor.

Ember! ki ez Világ piattzán sétálgattz,
 S öröm Tengerében kedvedre uszkálgattz,
 Álj meg egy kevéssé s fordítsad szemedet
 Magadra és nézd meg szemesen ügyedet!
 Tudom egyelsőben boldognak esméred
 Magadat, mert a Jót mint kell ugy nem méred,
 Annak külső héjján tsak megállapodol,
 Belső veléjere menni tartózkodol.
 Azért, hogy valami szemedet s fülejet
 Kedvesen mulatja érzékenységedet.
 Azért, hogy az öröm pirosló Borából
 Bódulva nem érzesz semmit zákánnyból.
 Talán Boldogságod az égig emeled,
 Magadat mindentől már mentnek képezed.
 De nézd tsak e Világ tündéres formáját
 Miként változtatja naponként ortzáját,
 Nézd miként változnak Országok dolgai
 Hágnek vagy meg-esnek azoknak Szólgai.
 Nézd miként hullnak ei Ifiak és Vének
 Rabjai a Szülék s Gyermekek szívének,
 Nézd és jó előre készítsed magadat
 Bánathoz, ki vigan töltöd ma napodat.
 Imé, ha ma együtt vagy Szerelmeseddel,
 Holnap egy setét bolt fedez bé Testeddel.
 Ha ma sirsz s megbódult címéd csak tekereg,
 Holnap sirattatol s rajtad más kesereg.
 Egyszóval, ki most vagy, holnap immár voltál,
 A míg eztet írom, addig már megholtál.
 De ha mindezek is fagyos jég-szívedet,
 Meg nem lágyíthatyák értz keménységedet,
 Tám a jelen való példák jól béhatnak
 Szívedre, és legjobb tanítást adhatnak.

Nézd hát egy Fiunak keserves bánattyát,
 Midőn jajgat, hogy elvesztette jó Attyát.
 Nézzed egy jó Atyát a Fiu mint sirat
 Szívének sebére nem találhat írat.
 Nem, mert érzi méltó Keservének árját
 Tudja, nem találja soholt fel a párját.
 Egy oly Atya volt ez, kinél jobb nem lehet,
 Igaz példát róla minden Atya vehet.
 Gyermekreit híven s igazán szerette,
 Egyiket a másnál jobban nem kedvelte.
 Bennek találta fel főbb gyönyörűségét,
 Hogy elvette ISTEN fele segítségét.
 Nehéz volt, ha egy nap őket nem láthatta
 Mi bajok . . . mindjára, azt tudakoztatta.
 Tudta e mellett bölts Tanátsal éltetni,
 Mindenben egy Atya tisztit elkövetni.
 Tanátsát mindenkor az időhöz mérte,
 Utólszor is őket egyességre kérte.
 Egy szóval Atya volt mind szeretetében
 Mind Gyermekének jó nevelésében.
 De mit beszéllem én egy Atya jóságát,
 Kinek mi jól tudjuk hozzánk buzgóságát.
 Ezzel tsak sebemet nagyobbra nevelem
 Keserűségemet még inkább terhelem.
 Nyugalmat adott már az ISTEN ő néki
 Sok kinyai után az egekben Széki.
 De én kedves Atyám mindvégig tisztellek,
 Porodat is áldom, a mig tsak lehellek.

Néhai édes jó Attyát így sirattya ifiabb Intze Sámuel
 édes Attyának eddig az Ur Oltára mellett segítő Káplánya.

Megjajdul a Hegy, Völgy, erdő s mező körül
 Mikor a megaggott Czedrus földre terül;
 A lárma egy élő fától máshoz mégyen,
 Hogy mindennél a lett eset tudva légyen;
 Panaszolják, mint egy halott, lármaival,
 Mint bánt a dühös szél e nagy élő fával!
 Oda van, így szólnak, erdőnk legszebb fája,
 Nem tér az idegen utas már alája.
 Add vissza, oh szélvész! erdőnk ékességét,
 Add vissza a fáradt utas békességét!
 Az érzéketlen is érzékennyé léssen,
 Ha megaggott társán a tzél erőt véssen.
 Hát némább légyek-é én a néma fánál,
 S hallgassak, ha más sír egy öreg Sirjánál.
 Im egy tisztos öreg, az Ur hiv Szolgája

Elöttem, kit levert az halál szablyája!
 Hallgassak-é mégis? s ne jutna eszembe,
 Hogy így száll a halál még velem is szembe?
 Sőt e tisztes Öreg Sírjánál megállok,
 S ezt kiáltom: Ti is, én is Sírba szállok.
 S oh vajha oly erős szózattal birhatnék,
 A Világ lármáján, hogy keresztül hatnék!
 Hogy bártsak tiz kevély s fennhéjázó menne
 E Sírhoz, hogy osztán alázatos lenne!
 Hogy a vakmerő egy minutát találna,
 S tsak egy pillantásig még magába szállna!
 Hogy . . .! De lehetne-é a szó a példánál
 Meghatóbb, a Világ fénn-néző Fianál?
 Nézd a példát mily keményen megveti!
 S hidd el osztán, hogy ha szollasz nem neveti!
 De hát hallgassak-é? Nem! Nem néktek irok
 Kevélyek, Te a ki nem nevetz, ha sirok,
 Te! ha tertzik olvasd végig e rendeket,
 Jöjj a Sírhoz s keress elrejtett kintseket.
 Ki volt hát, azt kérded, a kinek Sírjához
 Hivlak, mint egy kintsel rakott Kamarához,
 Ha a ki létének fő czélját esméri,
 S Éltét e felséges esmérethez méri;
 Ha a ki az élet javát úgy használja,
 A mint e főbb tzelhoz illóbbnek találja,
 Ha a ki a lelkét, míg e földön mulat
 Mindig nemesíti ez a Szent indulat,
 Hogy a hol tsak lehet mindenütt segítsen
 Mindennek, mindenütt használjon s építsen,
 Ha, mondom, mindez egy igaz Böltsnek képe,
 Egy bölts Atyát sírat itt az ISTEN népe.
 Egy Atyát, egy Papot, egy ISTEN Szolgáját,
 Egy pásztort, ki híven legeltette nyáját
 INTZE MIHÁLY-t, kinek az ige szájában
 Olyan volt mint a tűz ISTEN templomában,
 A füleken által bé a szivre égett
 S éreztette mintegy a legfőbb felséget.
 A tévelygőt igaz utra vezérelte,
 A bánatba merült szivet felemelte,
 Megtölt a vakmerő Lélek félelemmel
 Mikor szóllt; sirt, nyögött s megtért kegyelemmel.
 Ha nem segíthetett valakinn, úgy érte
 Leborult s az Istent Kegyelemért kérte.
 Ő midőn az élet utát mütogatta,
 A mütatott utat maga is folytatta.
 Eként volt nyájjának nemcsak Tanítója,
 Vezére, nem tsupán tsak útmütatója!

De úgy van — — — ti élő oszlopok! szóljatok,
 Tudjátok ti jobban, bátor én hallgatok.
 Tsak hogy midőn könyvben feredik ortzátok
 Érte, jutalomnak azt ne gondoljátok!
 Vagy tám réz-oszlopot gondoltok, hogy kérek
 Néki? Vagy a Jóknak tám ez elég bérek?
 Mitsoda a márvány, avagy réz-oszlopra
 Metzett név? hogy vágygyon az érdem azokra!
 Egy a Siron innen hagyott jó-ítélet,
 Egy az halál után képzelt rövid élet.
 Még alig hizott meg a féreg Porodból,
 S nézd egy darab kő lett márvány oszlopdoból!
 Sőt addig is, a míg oszlopid fenn állnak,
 Már rég rabjává lett neved az halálnak.
 S az igaz érdemnek oh mely kicsiny bér ez,
 Ahoz képest, a mit valójában érez.
 Több ennél, ha élő oszlopot emeltél
 Magadnak, de így is még keveset nyertél.
 Többet; mert ezeknek minden inkább hiszen;
 De ez is nevestől együtt sirba viszen.
 Nem, nem! a bért nem is ti tölletek várta,
 Ott fenn az Istennél, a hol megtalálta.
 Ne is kívánjátok az halál karjából
 Kiragadni; hogy már készült nyugalmából
 A végzett munkára fáradtan megtérjen
 S a kitölt időhöz még időket mérjen.
 Nem, nem nyugodjál már elfáradt hiv Szolga!
 Kinek van itt, mint ott néked, aként dolga.
 Nyugodj a Jézus is terhes munkájában
 Elfáradva eként pihent Szent Sirjában!
 S ha a kereszt sulylyát megkönnyebbítette
 Mindennek, a ki ezt utánna felvette.
 S ha te is a midőn nyavalyát szenvedtél
 Örvendettél rajta, hogy Tanítvány lettél.
 Örvendj most, mert a Sir már edesebbé lett,
 Mert a Sirban aludt maga is az élet.
 Örvendj mert meg van már serény munkád bére,
 A mellyet érdemlett ama Szentnek vére.
 Menj a Sirba bátran, ne félj a férgektől,
 Tudod vissza kérik porod még ezektől,
 Akkor mintegy álom után megfrissülve
 Kelsz fel s új testben mégy az égig repülve.

Vadas Pál Poéták Tanítója.

Ismét egy új csapás fereszti ortzámat,
 Könyvekben s panaszos jajra nyitja számat!
 Kedves jó Nagy-Atyám! oh hova távozol?

Ujjabb gyászt a gyászra, oh miért halmozol?
 Jer sirjatok velem, kedves Testvéreim!
 Elegyítsétek meg panaszos könyveim.
 Sirjatok, mert egy ily szelid Nagy-Atyának
 Sirján tám magok a Vadak is sirnának.
 Ápolgató karját nem nyújtja felétek
 Többé, szemei is ime mely setétek.
 Nem jön több édes hang kékes ajakától,
 Nem rebeg veletek a vallás titkáról.
 Mindez az halálnak esett birtokában,
 Nem tér meg. Hijában sirok, oh hijában!
 De ugy van! mint egy tör úgy tűnik eszembe
 A hely az halállal a hol szállott szembe.
 Az hol már eddig is oly sok nyögésekkel
 Fáradott a kinzó s halálos sebekkel.
 Ah s hát kívánnám-é, hogy még is fáradjon
 S óhajtott nyugalma, még tovább haladjon?
 Nem, nem oh mely édes álom ez, a melyet
 Talál az elfáradt, szenvedése helytet.
 Most, most szabadul meg kinos tömlötzéből
 S mosolyogva néz le az Egek egéből.
 Elválok bár tölled, bár igen sajnállak
 Kedves jó Nagy-Atyám! ismét feltalállak.
 Elválok, de képed szívemben viselem,
 Mindaddig míg ismét együtt lészesz velem.

Igy kesereg kedves Nagy-Attya halálán
 Méhes György, Syntaxista.

Kolozsváratt Nyomtatattott A Reformatum Collegium Betűivel MDCCXCV. Eszt.

Közli: GÖRÖG FERENCZ.

GÉVAY ANTAL IRODALMI MUNKÁSSÁGÁHOZ.

Rajkai *Gévy* Antalnak, az 1845-ben elhunyt történetkutatónak irodalmi munkásságához óhajtók néhány ön maga szolgáltatatta adattal járulni. Ez adatok *Döbrentei* Gáborhoz írt leveleiben írvák.

Több fontos utalás van bennök, a melyek a még teljesen fel nem kutatott bécsi cs. kir. titkos házi, udvari s állami levéltár becses adataira vezethetnek.

Az első levél itt következik:

(Megjegyzés. A következő copiákban a *dölt betűs* szavak az eredetiben alá vannak húzva.)